

УДК: 325.1/3(43)

**ҲАМКОРИҶОИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН БО ҶУМҲУРИИ
ИНДОНЕЗИЯ: ДАСТОВАРДҶО ВА ДУРНАМО**

СОҶИБИ БАҲРУЛО,

докторанти PhD-и соли якуми Институти омӯзиши масъалаҳои
Осиё ва Аврупои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
734025, Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 33,
тел.: (+992) 917-82-02-02; e-mail: sohibbahrulo@gmail.com

*Барқароршавӣ ва тавсеаи ҳамкориҳои Тоҷикистон бо кишварҳои
Осиёи Ҷанубу Шарқӣ яке аз авлавиятҳои сиёсати хориҷии ҷумҳурии ба
шумор меравад. Махсусан, ҳамкориҳои Тоҷикистон бо Ҷумҳурии
Индонезия дар ин раванд аз дастовардҳои муҳимми дипломатияи тоҷик
аст. Вобаста ба ин, дар мақолаи мазкур муаллиф раванди ҳамкориҳои
дучонибаро таҳқиқ намуда, проблемаҳо ва дастовардҳои муносибатҳои
дипломатии дучонибаро нишон додааст. Ҳамкориҳои дучониба, –қайд
намудааст муаллиф, – дар самтҳои гуногун тайи 26 соли муносибатҳои
дипломатӣ рушд намудаанд.*

*Муаллиф қайд менамояд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии
Индонезия дар самтҳои рушди тичорат, тавсеаи ҳамкориҳои иқтисодӣ
ва омӯзиши имкониятҳои ҷалби сармоя ба он, ҳамчунин, таҳкими
робитаҳои гуманитариву фарҳангӣ фаъолияти хешро пурзӯр менамоянд.*

Калидвожаҳо: *Индонезия, муносибаҳои дучониба, дипломатия,
фарҳанг, таърих, иқтисод, маориф.*

Барқароршавӣ ва муносибатҳои дучонибаю бисёрҷониба яке аз
самтҳои муҳимми сиёсати хориҷии давлат ба ҳисоб меравад. Ҷумҳурии
Тоҷикистон, ба мақсади роҳ ёфтани ба бозорҳои босуръат инкишоф-
ёбандаи сармоя, фановарӣ, ашёи хом ва маҳсулоти саноатӣ, таҳкими
муносибатҳои мутақобилан судмандро бо кишварҳои Осиёи Ҷанубу
Шарқӣ, аз ҷумла Ҷумҳурии Индонезия яке аз самтҳои сиёсати хориҷии
худ медонад. Муносибатҳои дипломатӣ байни Ҷумҳурии Тоҷикистон
ва Ҷумҳурии Индонезия дар таърихи 27 августи соли 1994 барқарор
шудаанд. Бояд қайд кард, ки дар давоми ин солҳо робитаҳои
мутақобилан судманди миёни кишварҳо дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ
ва фарҳангӣ гуманитарӣ мунтазам идома ёфта, рӯ ба рушданд.

Пеш аз ҳама, муносибатҳои дучониба дар сатҳи муносибатҳои
сиёсӣ ва иқтисодӣ рушд намуданд. Ҳамкориҳои иқтисодию тичоратии

ТОЧИКИСТОН ВА ҶАҲОНИ ИМРӮЗ

ду кишвари дӯст дар асоси Созишномаи тиҷоратӣ байни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Индонезия ва дигар санадҳои меъёри-ҳуқуқӣ амалӣ гардиданд. Дар тӯли солҳои сипаришуда сафарҳои пурсамари мутақобила дар сатҳи олий, инчунин вохӯриҳои расмӣ намояндагони Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Индонезия баргузор гардиданд, ки шаҳодати ҳамкориҳои гуногунҷанбаи ду кишвар мебошанд.

Муносибатҳои дӯстона бо кишварҳои дӯст, аз он ҷумла Ҷумҳурии Индонезия аз самтҳои авлавиятдори сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон аст. Дар “Консепсияи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон” низ чунин дарҷ ҷфтааст: “Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба мақсади роҳ ҷфтан ба бозорҳои босуръат инкишофёбандаи сармоя, фановарӣ, ашёи хом ва маҳсулоти саноатӣ, таҳкими муносибатҳои мутақобилан судмандро бо кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ, аз ҷумла, Ҷумҳурии Индонезия, Малайзия, Ҷумҳурии Сотсиалистии Ветнам, Сингапур ва кишварҳои дигари минтақа аз самтҳои муҳимтарини сиёсати хориҷии худ мешуморад. Вазъи муносибатҳои дучониба бо ин кишварҳо барои расидан ба ин мақсад шароити мусоид фароҳам меорад” [1,102].

Аз рӯзҳои аввали ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба густариши ҳамкориҳо бо Ҷумҳурии Индонезия тавачҷуҳи хосса зоҳир менамояд ва онро яке аз шарикони ояндадор меҳисобад. Тоҷикистону Индонезия дар сатҳи олии сиёсӣ, инчунин дар доираи созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ, ниҳодҳои хислати гуногундошта ҳамоишҳо аз ҷумла Созмони Миллалӣ Муттаҳид, Созмони Ҷамкории Исломи, Машварат ва Тадбирҳои Боварӣ дар Осиё, Ҷаракати Адами Тааҳҳуд ва ғайра фаъолияти муштарак дошта, роҷеъ ба бисёре аз масъалаҳои байналмилалӣ, аз ҷумла, дар ҷодаи мубориза бар зидди терроризми байналмилалӣ ва экстремизм мавҷеи бо ҳам наздик доранд. Дар яке аз вохӯриҳои дучониба дар сатҳи олий чунин суҳанҳо садо дода буданд: “Мо бояд якҷоя талош варзем, ки ҳамкориҳои ду кишвари бародар минбаъд низ дар тамоми арсаҳо ба нафъи мардумони ҳарду кишвар ва сулҳу шукӯфоии минтақа бемайлон густариш ёбанд” [2].

Рушди муносибатҳо дар мадди назари бевоситаи Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор гирифтааст. Ҷанӯз дар Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон 2004-и доир ба роҳ мондани ҳамкориҳои фаъоли Тоҷикистон бо кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ, махсусан бо Индонезия, таъкид шуда буд, ки чунин аст: “Соли 2003 инчунин, дар масъалаи ба роҳ мондани муносибатҳои дӯстона ва ҳамкориҳои мутақобилан судманд бо кишварҳои минтақаи

ТОҶИКИСТОН ВА ҶАҶОНИ ИМРӯЗ

Осиёи Ҷанубу Шарқӣ заминаи хуб гузошта шуд. Имрӯз дарёфти воситаҳои татбиқи созишномаҳои, ки дар натиҷаи мулоқотҳо бо роҳбарияти Индонезия ва Малайзия имзо шудаанд, вазифаи сохторҳои дахлдори Ҳукумат мебошад, зеро дараҷаи пешрафти иқтисодии ин кишварҳо ба ҳама маълум буда, ба роҳ мондани ҳамкориҳои фаъоли гуногунсоҳа бо онҳо ва кишварҳои дигари ин минтақа ҷавобгӯии манфиатҳои миллии мо мебошад" [7].

Дар Паёми соли 2005-и Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон низ атрофи ҳамкориҳои оғозшуда ва талоши тавсеаи ҳамкориҳо бо кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ, хусусан, бо Индонезия ёдовар гашт, ки чунин буд: "Ҳамкориҳои оғозшудаи мо бо Малайзия, Индонезия, ва кишварҳои дигари Осиёи Ҷанубу Шарқӣ талошу фаъолияти минбаъдаи сиёсӣ ва иқтисодиро тақозо дорад. Сатҳи ҳамкорӣ бо Ҷопон, Ҷумҳурии Корея, Таиланд, Сингапур ва баъзе кишварҳои Осиёи Шарқӣ ҷавобгӯии имконот ва захираҳои мавҷуда нест. Мо метавонем сармоя ва технологияи навини давлатҳои пешрафтаи ин минтақани бузургро ба манфиати рушди босуръати кишварамон ҷалб намоем"[8]. Ин далолат бар он мекунад, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон солҳост, ки ин минтақаву давлатро ҳамчун самти авлавиятноки сиёсати хориҷии худ медонад ва дар гузариш додани робитаҳо бо Индонезия манфиатдор аст.

Ҳамкориҳоро муносибатҳои зичи байнидавлатӣ ва сафарҳои кории роҳбарони кишварҳо тақдирӣ ва тақвият мебахшанд. Аз таърихи 27 то 30 октябри соли 2003 сафари аввалини давлатии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Ҷумҳурии Индонезия баргузор гашт, ки ин дар таърихи муносибатҳои байни ду давлат рӯйдоди муҳим ва натиҷаовари рушди ҳамкориҳои минбаъда арзёбӣ мегардад. Дар ин сафар маросими расмӣ вохӯрии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Президенти Ҷумҳурии Индонезия хонум Мегавати Сукарнопутри сурат гирифт. Дар гуфтушунидҳо тарафҳо доираи васеи масъалаҳои иқтисодӣ, сиёсӣ, фарҳангӣ ва минтақавию байналмилалиро муҳокима намуданд. Ҳангоми муҳокима масъалаҳои муносибатҳои дучониба манфиатҳои ҳар ду тараф дар таҳким ва инкишофи робитаҳо ифода меёфт. Ҷонибҳо ба фаъол кардани ҳамкориҳои мутақобилан судманди тичоратӣ иқтисодӣ аҳамияти муҳим дода, аз имкониятҳои назарраси тарафҳо ҷиҳати рушди ҳамкориҳои тичоратӣ иқтисодӣ ибрози андеша намуданд.

Дар ин вохӯрӣ вобаста ба аксар масъалаҳои ҳамкориҳои дучониба, аз ҷумла, дар мавриди ҳамкориҳои соҳаҳои коркарди маҳсулоти кишоварзӣ, азхудкунии захираҳои табиӣ ва гидроэнергетикӣ, истех-

ТОЧИКИСТОН ВА ҶАҲОНИ ИМРӮЗ

соли масолеҳи бинокорӣ, техникаи рӯзгор, маҳсулоти чармӣ, пой-афзор, истеҳсоли пахта ва маҳсулоти бофандагӣ, коркарди захираҳои кӯҳӣ ва саноати кимиё изҳори назар карда шуд. Махсусан, зимни мулоқот доир ба ташкили корхонаҳои муштарақ дар соҳаи телекоммуникатсия, сохтмони комплексҳои меҳмонқабулкунӣ ва кишоварзӣ гуфтушунидҳо ба анҷом расида, санадҳо қабул гардиданд [9]. Инчунин, дар рафти мулоқоту музокироти сафари давлатии соли 2003 яке аз масъалаҳои муҳим ҳамкориҳои тарафайн дар самти мубориза алайҳи терроризм ва муомилоти ғайриқонунии маводи мухаддир буд. Дар ин самт бо дарназардошти ҳамсоҷишвари Афғонистони хатарзо баҳри чораандешии паст кардани таҳдиди хатарҳои ғайрианъанавӣ ба минтақа ва ҷаҳон ва ба эътидол даровардани қазияи Афғонистон Ҳукумати Индонезия бо Тоҷикистон дар ҳамкориву дастгирӣ омода мебошад. Ин нукта яке аз мавзӯҳои музокироти сатҳи олии дар рафти сафари давлатӣ ба шумор мерафт.

Баъди хотимаи гуфтушунид дар сатҳи олии дар хузури президентҳои Тоҷикистон ва Индонезия маросими ба имзо расидани санадҳои дучониба–Меморандуми ҳусни тафоҳум байни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Индонезия доир ба таъсиси Комиссияи муштараки ҳамкориҳои дучониба дар соҳаи маориф, Созишномаи тичоратӣ байни ҳукуматҳои Тоҷикистону Индонезия, Созишномаи байниҳукуматӣ оид ба ҳамкориҳои иқтисодӣ ва техникӣ, оид ба ҳавасмандгардонӣ ва ҳифзи мутақобилаи сармоягузориҳо дар соҳаи сайёҳӣ, Созишнома оид ба бартараф кардани андозбандии дугарафа ва барҳам додани додани саркашӣ аз андоз аз даромад баргузор шуд [8]. Ҷамзамон, дар нимаи дуюми 28 октябри соли 2003 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар рафти сафари аввалини расмиаш дар бинои Парламенти Индонезия бо раиси вақти Конгресси халқии машваратии Индонезия Амин Раис вохӯрӣ доир кард. Дар рафти вохӯрӣ табодули таҷрибаи парлумонӣ дар ду давлат, ба роҳ мондани робитаҳо дар сатҳи парламентӣ ва рушди ҳамкориҳои иҷтимоию иқтисодӣ ва сиёсӣ табодули назар карданд. Дар санаи 29 октябри соли 2003 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар қароргоҳи муваққатии худ бо вазири корҳои хориҷии вақти Индонезия Ҳасан Вираюда мулоқот орофт. Тарафҳо доир ба фаълтар намудани муносибатҳои дучониба, аз ҷумла, оид ба таҳкими робитаҳо байни идораҳои сиёсати хориҷии ду давлат табодули назар карданд [6].

Воқеан, ин сафари Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон хело ҳам пурмаҳсул буд ва дар рушди ҳамкориҳои дучониба таъсири ҳудро гузошт. Ин сафаре буд, ки дар таърихи муносибатҳои дучониба такони

ТОҶИКИСТОН ВА ҶАҶОНИ ИМРӯЗ

чиддӣ дода, баҳри ташаккули ҳамкориҳои минбаъдаи Тоҷикистону Индонезия заминаҳои ҳуқуқии меъёриро ба амал овард. Натиҷаи асосии он ба имзо расонидани ҳафт санади ҳамкорӣ дар соҳаҳои иқтисодӣ, тижорат, сайёҳӣ ва илму техника ва ҳосил гардидани мувофиқаҳо барои рушди муносибатҳо баҳри баланд бардоштани некӯахлоқии мардум мебошад [5]. Барои Тоҷикистону Индонезия ин сафари расмӣ ва санаду созишномаҳое, ки зимни он ба имзо расиданд, таҳкимбахши муносибатҳои минбаъда арзёбӣ мегардад. Ин нукта ҳамзамон дар барқияи табрикотии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар соли 2004 ба Президенти вақти Индонезия Мегавати Сукаропутри ба муносибати иди миллии халқи Индонезия дарҷ ёфта буд: "Бо камали қаноатмандӣ таъкид менамоем, ки тӯли солҳои охир дар муносибатҳои мамлакатҳоямон тамоили мусбати ривож ёфтани ҳамкориҳои дучониба мушоҳида мешавад. Аминам, ки ба туфайли кӯшишҳои муштаракӣ мо муносибатҳо ва ҳамкориҳои Тоҷикистону Индонезия бештар аз пештар равнақу ривож меёбад" [3].

Чуноне қайд гардид, Ҷумҳурии Индонезия дар баробари Малайзия аз минтақаи Осиёи Ҷанубу Шарқӣ дар сиёсати хориҷии Тоҷикистон ҷойгоҳи хосса дошта, дар тамоми воҳӯриву мулоқотҳои сатҳҳои гуногуни роҳбарони Тоҷикистону Индонезия густариш меёбад. Яке аз ин мулоқотҳои судманду ояндадори президентҳои Тоҷикистону Индонезия санаи 21 апрели соли 2005 мебошад, ки Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар рафти сафари кории худ ба давлати Индонезия чиҳати иштирок дар ҷаласаи Сарони давлатҳои Осиёву Африқо бо Президенти вақти Ҷумҳурии Индонезия Суило Бамбанг Юдхоёно баъд аз итмоми ҷаласа мулоқоти судманд доир намуд [10]. Дар рафти мулоқот натиҷаҳои созишномаҳое, ки дар соли 2003 байни ин ду давлат ба имзо расида буданд, мавриди таҳлил қарор гирифт. Илова бар ин, сарони кишварҳо ба самтҳои муҳталифи ҳамкориҳои иқтисодию тижоратӣ ва илмию техникӣ, баҳусус, бо роҳи сармоягузорӣ дар ҷодаи азхудкунии захираҳои қиматбаҳои табиӣ аҳамияти хосса дода, истифодаи мақсадноки иқтидорҳои мавҷудаи ҳамкориро омили муҳими инкишофи муносибатҳои дучонибаи маънидод карданд. Ҳамзамон, Президенти вақти Ҷумҳурии Индонезия Суило Бамбанг Юдхоёно дар мавриди вусъати ҳамкориҳои гуногун-самта бо Тоҷикистон талошу дилгармии Ҳукумати кишварашро баён дошта, ваъда дод, ки барои саҳмгузорӣ дар азхудкунии иқтидорҳои истеҳсолии Тоҷикистон гурӯҳҳои кориро ба Душанбе мефиристад [3].

Ҳамкориҳои дучонибаи Тоҷикистон ва Индонезия сол то сол рушд меёбад. Бояд гуфт, ки давлати Индонезия дар коркарди соҳаҳои

саноату кишоварзӣ, воридотӣ ва ивазкунии молҳо таҷрибаи хеле ғанӣ дошта, дар ҳамкориҳои соҳаҳои муҳимми давлатӣ ҳавасманд ва омода мебошад. Моҳи августи соли 2016 хангоми сафари расмӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Индонезия саҳифаи нави санадҳои ҳамкориҳои ду кишвар боз гардид. Ҷонибҳо бастаи нави санадҳои ҳамкориҳои дучонибаро ба имзо расониданд, ки таҳкимбахши заминаи қарордодиву ҳуқуқии муносибатҳои тарафҳо мебошад. Дар ин вохӯрӣ санадҳои нави ҳамкорӣ миёни кишварҳои мо ба имзо расида, Эълумияи муштарақ байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Индонезия қабул гардида буд ва инчунин ҳуҷҷатҳои зерин ба имзо расиданд:

1. Созишнома миёни Ҳукуматҳои Тоҷикистон ва Индонезия оид ба тартиби бераводидӣ барои дорандагони шиносномаи дипломатӣ ва хизмати аз ҷониби вазирони корҳои хориҷии кишварҳо.

2. Ёддошти тафоҳум миёни Вазоратҳои корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Индонезия оид ба ҳамкорӣ дар самти омӯзиш ва тайёр намудани мутахассисони соҳаи дипломатия.

3. Ёддошти тафоҳум миёни Кумитаи давлатии амнияти миллӣ ва Агентии мубориза бар зидди терроризми Ҷумҳурии Индонезия оид ба ҳамкорӣ бар муқобили терроризм.

4. Ёддошти тафоҳум оид ба ҳамкориҳои Департаменти молиявии мониторинги Бонки миллии Тоҷикистон ва Маркази молиявӣ-таҳлилии ҳисоботи фароаксиявӣ доир ба ҳамкорӣ дар самти мубодилаи маълумоти молиявии вобаста ба шустушӯи воситаҳои пулӣ ва дастгирии терроризм;

Мувофиқаҳои дар рафти ин сафар боз як қадами устувор дар самти таҳкиму тавсеаи муносиботи дӯстӣ ва ҳамкориҳои судманди кишварҳои Тоҷикистону Индонезия мебошанд. Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар суҳбат бо Сафири Фавқулода ва Мухтори Ҷумҳурии Индонезия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар қароргоҳ, дар шаҳри Остона) чаноби Раҳмат Прамоно доир ба сатҳи ҳамкориҳои дучониба чунин ёдовар шуда буд: "Давлатҳои моро зарур аст, ки ҳадафмандона ҷиҳати рушди тичорат, тавсеаи ҳамкориҳои иқтисодӣ ва омӯзиши имкониятҳои ҷалби сармоя ба он, ҳамчунин таҳкими робитаҳои гуманитариву фарҳангиамон талоши бештар варзанд" [4]. Дар рафти ин сафар Созишнома байни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Индонезия оид ба бекор намудани раводид барои дорандагони шиносномаҳои дипломатӣ ва хизматӣ, Ёддошти тафоҳум байни Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Индонезия оид ба

ТОҶИКИСТОН ВА ҶАҶОНИ ИМРӯЗ

ҳамкорӣ дар соҳаи таълим ва бозомӯзии кадрҳои дипломатӣ ва дигар санадҳои муҳимми ҳамкорӣ дар соҳаҳои мухталиф ба имзо расиданд. Натиҷаҳои музокироту мулоқотҳои дучониба ва имзои санадҳои нави ҳамкориро дар раванди муносибатҳои дӯстонаи Тоҷикистону Индонезия хеле пурарзиш метавон арзёбӣ намуд. Боиси қаноатмандист, ки миёни кишварҳо дар сатҳи олии сиёсӣ, инчунин дар ҳошияи созмонҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ табодули назарҳо оид ба масъалаҳои калидии замони муосир сурат мегирад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон барои рушди иқтисодиёти кишвар ва ҷалби сармояи хориҷӣ соли 2002 барномаи сиёсати "дарҳои боз"-ро эълон намуд. Аз ин лиҳоз, Ҳукумати Тоҷикистон аз кишвари Индонезия даъват ба амал меорад, ки иштироки худро дар татбиқи лоиҳаҳои зиёди сармоявии Тоҷикистон, ки аксарашон аҳамияти минтақавӣ доранд, ғаъл гардонад. Барои ин амалия дар соҳаҳои гуногуни иқтисодиёти Тоҷикистон, аз ҷумла гидроэнергетика, саноати сабуку коркарди маҳсулоти кишоварзӣ ва рушди инфрасохтори туризм имкониятҳои фаровон ва мусоид вучуд доранд. Дар ин самт ҷониби Тоҷикистон омода аст, ки барои соҳибкоруни ширкатҳои Индонезия ҳама шароитҳои заруриро фароҳам оварад.

Ҳукумати Тоҷикистон бар он назар аст, ки муколамаи сиёсии доимӣ миёни Тоҷикистону Индонезия идома ёфта, машваратҳои байнидавлатии ду кишвар дар сатҳҳои гуногун вусъат ёбанд. Яке аз омилҳои муҳим барои ба сатҳи баланд бардоштани муносибатҳои дучониба, машваратҳои сиёсӣ миёни Вазоратҳои корҳои хориҷии ду кишвар мебошад. Аз ин лиҳоз, бояд механизми баргузоршавии машваратҳои сиёсӣ ба таври мунтазам ба кор дароварда шавад.

Ҳамкориҳои дучониба дар самти маориф ва фарҳанг рушд меёбанд. Табодули таҷриба, баргузориҳои курсҳои омӯзишӣ ва дигар ҷорабиниҳои илмию фарҳангӣ бар рушди равобити илмию фарҳангии мо заминаҳои хуб фароҳам овардаанд [7].

Тамоми заминаву қарордодҳои баҳри тавсеаи робитаҳо миёни ду кишвар фароҳам мебошад. Барои мисол, феълан дар ҷаҳорҷӯби барномаи омӯзишии "Дарсмасисва" барои хориҷиён шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон низ бо мақсади омӯзиши фарҳанг ва забони индонезӣ дар он кишвар таҳсил мекунанд.

Ёддошти тафоҳум байни Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати маорифи Ҷумҳурии Индонезия оид ба ҳамкориҳо дар соҳаи маориф имзо гардида, танзимдарории он дар барномаҳои гуногуни таълимию омӯзишӣ амалӣ мегарданд. Ҷумҳурии Индонезия дар Тоҷикистон бо мақсади шиносоии бештари мардуми Тоҷикистон

ТОЧИКИСТОН ВА ҶАҲОНИ ИМРӮЗ

бо фарҳанг ва тамаддуни Ҷумҳурии Индонезия дар шаҳри Хучанд вилояти Суғд маҳфили фарҳангӣ дар бораи таърих, фарҳанг ва дастовардҳои миллии кишвари Индонезия баргузор намуд.

Тамоми заминаву қарордодҳои баҳри тавсеаи робитаҳо миёни ду кишвар фароҳам мебошад. Барномаи омӯзишии “Дарсмасисва” барои хориҷии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон низ бо мақсади омӯзиши фарҳанг ва забони индонезӣ дар он кишвар таҳсил мекунад.

Тоҷикистону Индонезия барои рушди дурнамои густариши бештари равобитаи байнидавлатӣ дар ҳамаи соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва илмӣ дар марҳалаи рушдбӣ қарор доранд. Тоҷикистону Индонезия дар рушди тиҷорат, тавсеаи ҳамкориҳои иқтисодӣ ва омӯзиши имкониятҳои ҷалби сармоя ба он, ҳамчунин, робитаҳои гуманитариву фарҳангӣ фаъолияти хешро пурзӯр намоянд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон кӯшиш ба харҷ медиҳад, ки бо Индонезия муносибатҳои ҳоро дар тамоми самтҳо ҳам сиёсӣ ва ҳам иқтисодӣ ба роҳ монад. Ҳамасола аз 6 то 7 миллион сайёҳони хориҷӣ ба Индонезия меоянд. Ин таҷрибаи соҳибкорони индонезиро метавон омӯхт ва соҳаи сайёҳии кишварро рушду инкишоф дод.

Ҷумҳурии Индонезия маҳсулоти гуногун, аз қабилҳои ангиштсанг, газ, нафт, таҷҳизоти барқӣ, чӯб, каучук ва ғайра ба хориҷа содир менамояд. Дар ин замина баҳри амалӣ намудани ҳадафи чорум–саноатикунони мамлакат, метавон таҷрибаи корхонаҳои истеҳсолии индонезиро оид ба истеҳсоли ангишт ва дигар маҳсулоти канданиҳои фойданок истифода бурд, ки қадаме ба пеш ҳада буд.

Дуруст аст, ки пешрафти иқтисодии ҳар як кишвар, аз дохил намудани сармоягузори хориҷӣ вобастагии зиҷ дорад. Вобаста ба ин ба иқтисодии Тоҷикистон бо дарназардошти таҷрибаи Индонезия, бояд сармоягузори кишварҳои осӣғӣ ва ҳам аврупоӣ ҷалб карда шаванд. Барои мисол мувофиқи омили соли 2010 аз ҷиҳати мавқеи сармояи хориҷӣ дар иқтисодии Индонезия 85,6 млрд доллари америкоиро ташкил дода буд. Ин нишондод ба он далолат мекард, ки аз ҷиҳати истифодаи сармояи хориҷӣ Индонезия дар ҳада дар ҷойи 38-ум буд [12.146].

Бояд қайд кард, ки соҳаи кишоварзӣ яке аз соҳаҳои асосии иқтисодии кишвари мо ба шумор меравад ки рушди он тақони ҷиддӣ ба иқтисодии ватанамон хоҳад буд. Аз ҷиҳати коркарди замин ва истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ бошад, Индонезия дар ҳада ҷойи 7-умро ишғол мекунад, ки 38% аҳолии мамлакат дар он кор мекунад [12,152]. Қариб ҳамаи маҳсулоти кишоварзӣ дар Индонезия парвариш ва истеҳсол карда мешаванд. Аз ин рӯ, рушди ҳамкориҳои дар

ТОҶИКИСТОН ВА ҶАҶОНИ ИМРӯЗ

соҳаи кишоварзӣ байни ду кишвар, метавонад натиҷаҳои хубро ба даст овард.

Ҳамин тариқ, ба хотири таҳкими минбаъдаи дурнамои рушди ҳамкориҳо метавон пешниҳодҳои зеринро ибраз намуд:

–бо дарназардошти амалӣ намудани сиёсати дарҳои боз, ҷалб намудани сармоягузори хориҷӣ аз ҳисоби ширкатҳои индонезӣ ба иқтисодиёти ҷумҳурӣ;

–ташкил намудани корхонаҳои муштарак дар самти коркарди кандани ҳои фоиданок;

–барои ҷоннок намудани иҷрои барномаҳои ҳадафи чоруми стратегӣ – саноатикунони мамлакат, ташкил намудани корхонаҳои муштарак саноатӣ;

–баҳри рушди соҳаҳои кишоварзӣ ва сайёҳии кишвар, ҷоннок намудани ҳамкориҳои дучониба дар ин ду самт.

АДАБИЁТ

1. Рухшонаи Эмомалӣ. Асосҳои хизмати дипломатӣ.-Душанбе, ”Ганҷ” 2017.312с.

2. Барқияи табрикӣ ба Президенти Индонезия Мегавати Сукарпутри., 17.08.2004 09.00, шаҳри Душанбе. //Барқияҳо// www.president.tj/node/12061

3. Индонезия ҳамкориҳо бо Тоҷикистон тақвият бахшиданист. Сомонаи Asia-Plus, 02/10/2012

4. Концепсияи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. //www.mfa.tj.

5. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. (с.2004) www.president.tj/node/.

6. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон., 16.04.2005 13:00, шаҳри Душанбе. www.president.tj/node/199//Паёмҳо//

7. Пайвандов Х.Б., Зарурати ба роҳ мондани ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ (дар мисоли Малайзия, Индонезия, Таиланд ва Сингапур)// “Ҳолат ва дурнамои ҳамкориҳои ҚТ бо кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ: марҳила, авлавият ва зарурати ҳамкориҳо”(маҷмуаи мақолаҳои конфронси илмию назариявӣ ҷумҳуриявӣ аз 26 октябри соли 2017). Душанбе, 2018, 120 саҳ. С.24.

ТОЧИКИСТОН ВА ҶАҲОНИ ИМРӮЗ

---

8. Сафарҳои хориҷӣ // Мулоқот бо Президенти Ҷумҳурии Индонезия Суило Бамбанг Юдхоёно, 21.04.2005, Индонезия. ww.president.tj/node/11251.

9. Сухбати Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо Сафири Фавқуллода ва Мухтори Ҷумҳурии Индонезия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (бо қароргоҳ дар Остона) Ҷаноби Раҳмат Прамоно августи соли 2017. Душанбе. Бойгонии Вазорати қорҳои хориҷии ҚТ.

10. Ташрифи расмӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмонов ба Ҷумҳурии Индонезия., Нашрияти расмӣ ҚТ “Ҷумҳурият”, Шанбе, 1 ноябри соли 2003., №124(20742). Саҳ.3

11. Таджикистан и Индонезия подписали ряд новых документов о сотрудничестве. 02.08.2016 06:26. <http://www.review.uz/novosti-main/item/9368-tadzhikistan-i-indoneziya-podpisali-ryad-novykh-dokumentov-o-sotrudnichestve>

12. Попов А.В. Экономика Индонезии: современное состояние и тенденции развития.-М.2019.

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН И РЕСПУБЛИКИ ИНДОНЕЗИЯ: ДОСТИЖЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ

СОХИБИ БАХРУЛО,

докторант PhD первого курса Института изучения проблем стран Азии и Европы Национальной Академии Наук Таджикистана
734025, Таджикистан, г. Душанбе, пр. Рудаки 33,
тел.: (+992)917820202; e-mail: sohibbahrulo@gmail.com

Налаживание и расширение сотрудничества между Таджикистаном и странами Юго-Восточной Азии является одним из приоритетов внешней политики страны. В частности, сотрудничество Таджикистана с Республикой Индонезия в этом процессе является одним из важных достижений таджикской дипломатии. В связи с этим, в данной статье автор рассматривает процесс двустороннего сотрудничества и освещает проблемы и достижения двусторонних дипломатических отношений. Также автор отмечает, что за последние 26 лет двустороннее сотрудничество развивается в различных направлениях.

Таким образом, автор отмечает, что Республика Таджикистан и Республика Индонезия усиливают свою деятельность в областях развития торговли, расширения экономического сотрудничества и

изучения инвестиционных возможностей, а также укрепления гуманитарных и культурных связей.

Ключевые слова: Индонезия, двусторонние отношения, дипломатия, культура, история, экономика, образование.

**RELATIONS BETWEEN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN AND
THE REPUBLIC OF INDONESIA: ACHIEVEMENTS AND
PROSPECTS**

SOHIBI BAHRULO,

first course PhD student, Institute of Studying of the Issues of Asian
and European countries, National Academy of Sciences of Tajikistan,
734025, Tajikistan, Dushanbe city, 33 Rudaki ave,
ph.: (+992) 917820202; e-mail: sohibbahrulo@gmail.com

The establishment and expansion of cooperation between Tajikistan and the countries of South-East Asia is one of the priorities of the country's foreign policy. In particular, the cooperation of Tajikistan with the Republic of Indonesia in this process is one of the important achievements of Tajik diplomacy. In this regard, in this article, the author considers the process of bilateral cooperation and highlights the problems and achievements of bilateral diplomatic relations. The author also notes that over the past 26 years, bilateral cooperation has been developing in various directions.

Thus, the author notes that the Republic of Tajikistan and the Republic of Indonesia are strengthening their activities in the areas of trade development, expanding economic cooperation and exploring investment opportunities, as well as strengthening humanitarian and cultural ties.

Keywords: Indonesia, bilateral relations, diplomacy, culture, history, economy, education.